

Αναπόφευκτο το τέταρτο Μνημόνιο εκτός εάν ...
της Μαρίας Νεγρεπόντη – Δελιβάνη.*

Η ελληνική οικονομία ήταν σε αδιέξοδο και πριν από την πανδημία, κάτι που επιβεβαιώνεται από τη στατιστική της εικόνα. Η πανδημία, όπως ήταν αναπόφευκτο, επιβάρυνε την χρόνια και απελπιστική της κατάσταση, καθώς:

- πρόσθεσε στη λεόντεια καθίζηση του ΑΕΠ, που προκάλεσαν τα Μνημόνια, αρκετές επί πλέον αρνητικές μονάδες,
- εκτόξευσε σε ακόμη πιο δυσθεώρητα ύψη το δημόσιο, αλλά και το ιδιωτικό χρέος,
- επιβάρυνε την απαισιοδοξία στις προβλέψεις επιχειρηματιών και καταναλωτών και
- επιδείνωσε την πρωτόγνωρη εισοδηματική ανισότητα.

Στην παγιωμένη αυτή πραγματικότητα της ελληνικής οικονομίας δεν υπάρχει, δυστυχώς, χώρος για ανάπτυξη. Το συμπέρασμα είναι αυταπόδεικτο, αν ληφθεί υπόψη ότι το ΑΕΠ της Ελλάδας το 2022 υπολείπεται του αντίστοιχου, πριν από τα Μνημόνια, κατά τουλάχιστον 32%, η αύξηση του

ΑΕΠ μέχρι το 2060 θα κυμαίνεται γύρω στο 1%, αλλά και οι προδιαγραφές των Μνημονίων που μας επιβλήθηκαν στερούνται αναπτυξιακής πνοής.

Οι εκάστοτε κυβερνώντες, παρά τις συχνές ενθουσιώδεις εξαγγελίες τους, σχετικά με τη δήθεν καλή πορεία της οικονομίας, φαίνεται ωστόσο να έχουν συνείδηση του βάλτου στον οποίον βυθιζόμαστε. Γι αυτό, και αν εξαιρέσει κανείς τις διθυραμβικές αναφορές στο Ταμείο Ανάκαμψης, το οποίο υπενθυμίζω ότι εξυπηρετεί συμφέροντα του ευρωπαϊκού Βορρά, και όχι δικές μας επιτακτικές ανάγκες, απουσιάζει τα τελευταία χρόνια, από τη χώρα μας, κάθε μορφή σοβαρού προβληματισμού για οικονομική ανάπτυξη. Αντιθέτως, η συνεχής αγωνία των αρμοδίων μονοπωλείται από το πως, από που και σε τι κόστος θα εξασφαλιστούν τα χρήματα για την αντιμετώπιση των λεόντειων μνημονιακών μας βαρών.

Η εισβολή της πανδημίας, καθώς οδήγησε σε ολοκληρωτική ανατροπή των αυστηρών κανόνων της νομισματικής πολιτικής, ενθάρρυνε ταυτόχρονα και κάποιες ελπίδες, σχετικά με τη δυνατότητα της Ελλάδας να απαιτήσει, επιτέλους, τα δίκαια αιτήματά της. Συγκεκριμένα, ο πανικός σχετικά με την άμεση ανάγκη αντιμετώπισης του κορονοϊού, δικαιολόγησε τη διάθεση τρισεκατομμυρίων \$, σε μεθόδους γνωστές ως «χρήματα από ελικόπτερο», αναζωπύρωσε τη συνειδητοποίηση των κινδύνων από το ανεξέλεγκτο πια δημόσιο και ιδιωτικό χρέος, το οποίο έφθασε στις οικονομίες της Δύσης στο 425% του ΑΕΠ τους, ενώ στις αναπτυσσόμενες αντίστοιχα στο 356%, ενθάρρυνε συζητήσεις για την ανάγκη διαγραφής σημαντικού ποσοστού του και άνοιξε το δρόμο σε νέες θεωρίες που υποβαθμίζουν την πρωταρχική σημασία των ισοσκελισμένων προϋπολογισμών.

Η νομισματική αυτή χαλάρωση, που επικράτησε στην πανδημία, όφειλε να εκληφθεί από την Ελλάδα, ως μια θεόσταλτη ευκαιρία, για την εξασφάλιση της επιβίωσής της. Μέσα σε αυτό, συνεπώς, το διάλειμμα, του οποίου οι ευνοϊκές συνθήκες θα ήταν απίθανο να διατηρηθούν και μετά το πέρας της πανδημίας, η Ελλάδα θα έπρεπε να σπεύσει να απεμπολήσει την ιδιότητα του «πιο πειθήνιου μαθητή της ΕΕ», όπως αυτή προβάλλεται σε ένα από τα πρόσφατα τεύχη του Economist. Και, στη συνέ-

χεια, να συγκεντρώσει ένα προς ένα όλα εκείνα τα απαραίτητα δίκαιά της, που αποτελούν το καθένα και όλα μαζί, ισχυρότατα επιχειρήματα για την υπεράσπιση της διάσωσης της. Να τα προβάλλει στα πέρατα του κόσμου, να αναζητήσει ειλικρινείς συμμαχίες και, πάνω από όλα, να σφιχτοδέσει τους Έλληνες, απανταχού της Γης, σε έναν αγώνα επιβίωσης.

Η Ελλάδα, βρίσκεται πράγματι σε οικτρή θέση, κυρίως τα τελευταία 11 χρόνια. Οι απειλές και τα πλήγματα εναντίον της εθνικής της κυριαρχίας, που δέχεται, σε καθημερινή βάση, αντιμετωπίζονται με αδιαφορία από τους εταίρους της, με μοναδική εξαίρεση τη Γαλλία. Τα Μνημόνια, με τις συχνά εγκληματικού περιεχομένου απαιτήσεις τους, την έχουν εξαθλιώσει.

Είναι, ωστόσο, σίγουρο ότι η Ελλάδα δεν θα έφθανε ποτέ στο ύστατο αυτό σκαλοπάτι της ύπαρξής της, αν δεν είχε δεχθεί με τόσο απίστευτη υποτέλεια, αλλότριες αμαρτίες, ανεπίτρεπτους εξευτελισμούς, θανάσιμα επικίνδυνη εκχώρηση κυριαρχικών δικαιωμάτων της, συναίνεση σε δουλοποίησή της για χρέη, που ήταν απολύτως βιώσιμα στην έναρξη της κρίσης, ξεπούλημα της δημόσιας περιουσίας της και αδρανοποίηση κάθε υπερασπιστικού της επιχειρήματος.

Η ελπίδα, του τέλους της πανδημίας, συνυπάρχει δυστυχώς και με τον κίνδυνο επαναφοράς του νομισματικού καθεστώτος, που ήταν σε ισχύ πριν από τον ιό, επιβαρυσμένου και με την επανεμφάνιση του πληθωρισμού, μετά από 40 χρόνια απουσίας του. Ήδη προετοιμάζεται άνοδος των επιτοκίων, η οποία εκτός του ότι θα αναχαιτίσει την, οπωσδήποτε, ανασφαλή ανάκαμψη, θα καταστήσει ταυτόχρονα επαχθέστερο και το ελληνικό χρέος. Η πρόβλεψη για το 4ο Μνημόνιο είναι, τώρα, πιο βάσιμη παρά ποτέ, παρότι φυσικά αυτό θα εμφανιστεί με παραπειστικό όνομα.

Από την αρχή της κρίσης διαθέταμε πολλά και σοβαρά επιχειρήματα, προκειμένου να αποφύγουμε την τραγικότητα των 11 τελευταίων ετών, που όμως τα απενεργοποιήσαμε όλα. Ίσως να βρισκόμαστε τώρα μπροστά στην τελευταία ευκαιρία σωτηρίας μας.

Τα επιχειρήματα.

Δεν υπάρχει σύγχρονη ευρωπαϊκή χώρα, που να έχει γίνει στόχος τόσων και τέτοιας άγριας μορφής επιθέσεων, ανάληκτης συμπεριφοράς, άδικων κατηγοριών, τιμωρητικής διάθεσης εκ μέρους των εταίρων της, καταπάτησης των κυριαρχικών της δικαιωμάτων, επιβολής επικίνδυνα εσφαλμένου προγράμματος, αρπαγής του δημόσιου πλούτου της κ.ο.κ. Να υπογραμμιστεί, σαφώς, στο σημείο αυτό, ότι οι παραπάνω αυτές διαπιστώσεις, ουδόλως υπονοούν ότι δεν υπήρχε χρέος, ή ακόμη και ότι αυτό το χρέος δεν θα έπρεπε να πληρωθεί. Σαφώς χρειαζόταν η ύπαρξη Μνημονίου. Αλλά, Μνημονίου, με εντελώς διαφορετικό περιεχόμενο αυτού που επιβλήθηκε στη χώρα μας. Και πρωταρχικά Μνημονίου με προδιαγραφές, που να εξασφάλιζαν την εξυπηρέτηση του χρέους μέσω ανάπτυξης και όχι συρρίκνωσης, όπως από την αρχή είχε επιμείνει η Γαλλία, χωρίς όμως και να εισακουστεί από τη Γερμανία. Πριν, λοιπόν, εισβάλλει το 4ο Μνημόνιο (ή όπως θα βαφτιστεί) στη ζωή μας, ας ανατρέξουμε σε ορισμένα από τα επιχειρήματα διάσωσής μας, με την ελπίδα ότι δεν θα εξακολουθήσουν και τώρα να παραμένουν σε χειμέρια νάρκη.

Να αρχίσουμε με το κεφάλαιο 22 των απομνημονευμάτων του Μπαράκ Ομπάμα, που είναι μια αδιάψευστη απόδειξη των ελληνικών θέσεων, καθώς το περιεχόμενό του επιβεβαιώνει με τον πιο επίσημο τρόπο, ότι ευρέως κυκλοφορούσε (ως επτασφράγιστο μυστικό) από την αρχή του μνημονιακού δράματος. Δηλαδή, ότι δεν «κινδύνευε η ΕΕ και το ευρώ» από το, άλλωστε, απολύτως βιώσιμο ελληνικό χρέος (περίπου 110% του τότε ΑΕΠ), αλλά ούτε και η επέλαση της ΕΕ και του ΔΝΤ αποφασίστηκε για «να σωθεί η Ελλάδα», όπως γενικώς υποστηρίχθηκε στην αρχή της κρίσης. Αντιθέτως, γίνεται ξεκάθαρο ότι ο πανικός της ΕΕ τότε, που για να μετριαστεί ζητήθηκε και η συνδρομή του ΔΝΤ, αφορούσε τον κίνδυνο που διέτρεχαν οι γερμανο-γαλλικές τράπεζες, οι οποίες είχαν σωρεύσει πολλά ελληνικά χαρτιά. Και κρίθηκε ότι η σωτηρία των τραπεζών, δεν θα ήταν δυνατή, παρά περνώντας επάνω από το πτώμα του ελληνικού λαού. Τώρα, λοιπόν, που πια οι τράπεζες έχουν σωθεί, επιβάλλεται, τουλάχιστον, να μετριαστεί η εις θάνατον καταδίκη της Ελλάδας. Και ταυτόχρονα θα ήταν η κατάλληλη στιγμή για να ξεκαθαρίσει σε τι ακριβώς κατέληξε η συχνά επαναλαμβανόμενη δήλωσή

της ΕΕ ότι, δηλαδή η επιθυμία της ήταν «να σώσει την Ελλάδα». Όπως, λοιπόν, αποδεικνύουν οι ψυχροί αριθμοί, η πρόθεση αυτή της ΕΕ περί σωτηρίας μας, μετά από την πάροδο 11 ετών, κατέληξε:

- * σε διπλασιασμό του ελληνικού χρέους, ως ποσοστό στο ΑΕΠ,
- * σε μείωση του ΑΕΠ μας, τουλάχιστον κατά 25% (για να μην επιβαρύνουμε την ΕΕ με τις επιπλέον δυσμενείς συνέπειες της πανδημίας),
- * σε πρόβλεψη του ΔΝΤ ότι, μέχρι το 2060, ο μέσος ρυθμός ανάπτυξής μας θα κυμαίνεται γύρω στη μονάδα,
- * στο να υπολείπεται τώρα μόνο το κατά κεφαλήν εισόδημα της Βουλγαρίας από το αντίστοιχο δικό μας, ενώ στην αρχή της κρίσης ήμασταν στην κορυφή των Βαλκανίων,
- * και να μην πλατειάσουμε και με την επίκληση σωρείας αδιάσειστων στοιχείων, που μαρτυρούν την, για γενιές, καταστροφή της δυνητικής μας ανάπτυξης.

Να συνεχίσουμε με την ανεξήγητη διόγκωση του ελλείμματος, στην αρχή της κρίσης, που δεν είναι δυνατόν να υπαχθεί στην κατηγορία της «συνωμοσιολογίας», καθώς πρόκειται για υπόθεση που απασχόλησε για χρόνια, αλλά και εξακολουθεί να απασχολεί την ελληνική Δικαιοσύνη. Για την περίεργη, λοιπόν, αυτήν υπόθεση, ασφαλώς, δεν μπορεί να εξαχθεί το όποιο αυθαίρετο συμπέρασμα, πριν από την τελεσιδικία της. Ωστόσο, οι αρμόδιοι θα όφειλαν να επιταχύνουν, με κάθε νόμιμο μέσο, την τελική δικαστική κρίση. Γιατί, αν πράγματι αποδειχθεί, ότι υπήρξε δάκτυλος στο φούσκωμα του ελλείμματος, που από ότι έχει γίνει γνωστό, αυτό συντελέστηκε «εν μια νυκτί», η Ελλάδα θα έχει σωθεί, και θα δικαιούται να απαιτήσει τεράστια αποζημίωση, για τα μέχρι σήμερα δεινά της (χωρίς φυσικά η εκ των υστέρων αυτή πιθανή αποζημίωση, να μπορέσει να εξαφανίσει τα δράματα που συντελέστηκαν στα 11 αυτά χρόνια). Όπως-δήποτε, ελπίζεται ότι μια τέτοια απόφαση, είναι πιθανόν να ρίξει φως στους λόγους, για τους οποίους οι εκάστοτε επικεφαλής της ΕΕ, στις παραμονές της έκδοσης καθεμιάς από τις πολυάριθμες δικαστικές αποφάσεις της περί ης υπόθεσης, επιδείκνυαν υπερβολική ευαισθησία για την τύχη του τότε προϊσταμένου της ΕΛΣΤΑΤ.

Η Ελλάδα θα είχε, ακόμη τη δυνατότητα, να γυρίσει προς τα πίσω το χρόνο, στο 2013, προκειμένου να διορθώσει κάτι που αποσιωπήθηκε τότε. Υπενθυμίζω ότι ο τότε επικεφαλής οικονομολόγος του ΔΝΤ, Ολιβιέ Μπλανσάρ, ομολόγησε συντετριμμένος το 2013, ότι «έγινε λάθος» με το πρόγραμμα του Μνημονίου. Και το λάθος αυτό, όπως τονίστηκε από τον Ολιβιέ Μπλανσάρ, είχε ως αποτέλεσμα πολύ μεγαλύτερο βαθμό συρρίκνωσης της ελληνικής οικονομίας, από τον αρχικά προβλεπόμενο, με όλες τις δυσμενείς του συνέπειες. Καθώς, τότε, το λάθος αυτό, παρότι συζητήθηκε στα διεθνή ΜΜΕ, στην Ελλάδα, ωστόσο, αντιμετωπίστηκε ως «απαγορευμένη συζήτηση», θα ήταν επιβεβλημένη τώρα η αναβίωσή της.

Μια πρόσθετη ομάδα επιχειρημάτων, υπέρ της διαγραφής του χρέους, αν και χάνεται στο μακρινό παρελθόν, αφορά την όντως απίστευτη αντιμετώπιση, από τις εκάστοτε ελληνικές κυβερνήσεις, του κατοχικού δανείου, των ναζιστικών αγρισιότητων, που ισοπέδωσαν την τότε ελληνική οικονομία, καθώς και την αρπαγή αμύθητης αξίας αρχαιοτήτων. Από τότε, έχουν περάσει 81 χρόνια, αλλά η Γερμανία αρνείται να καταβάλλει τα χρέη της στην Ελλάδα, και η πατρίδα μας τα θυμάται περίπου μία φορά κάθε 10 χρόνια, αλλά και τότε δεν «αποχωρίζεται τα γάντια της», θίγοντας το ακανθώδες αυτό θέμα. Στις οκτώ αυτές δεκαετίες, που η Γερμανία αρνιόταν να πληρώσει τα χρέη της, η Ελλάδα αντιμετώπισε ανείπωτης έντασης δυσκολίες, που θα ήταν λιγότερο καταστρεπτικές, αν η Γερμανία είχε καταβάλει τα χρωστούμενα. Η χώρα μας, θα είχε ταχύτερο ρυθμό ανάπτυξης από αυτόν που κατέγραψε, και πιθανότατα δεν θα είχε οδηγηθεί στη μέγγενη των Μνημονίων. Τα χρέη αυτά της Γερμανίας, με την επιβάρυνση του επιτοκίου των δεκαετιών, εκτιμώνται σε 1 περίπου τρισεκατομμύριο. Η Γερμανία, όμως, αρνείται εξακολουθητικά να τιμήσει τις υποχρεώσεις της. Αν, ωστόσο, μια χώρα όπως η Ελλάδα, που δοκιμάζεται τόσο σκληρά, επιδιώκει λύσεις, αυτές υπάρχουν. Στην Επιτροπή, που πρόσφατα συστήθηκε, και που διαδέχθηκε σωρεία άλλων, με τη συμμετοχή του ΙΗΑ, του Ιδρύματος Δελιβάνη και του Ελληνοκαναδέζικου Κογκρέσου, συζητήθηκε ως πιθανό μέτρο πίεσης, η παύση πληρωμής των ελληνικών χρεών προς τη Γερμανία, μέχρις ότου καταβάλλει τα πολύ μεγαλύτερα δικά της χρέη. Συζητήθηκε, ακόμη, και πιθανή δήμευση γερμανικών περιουσιών στην

Ελλάδα, παράλληλα με συντονισμένη προσπάθεια να καταστεί ευρέως γνωστό αυτό το πρόβλημα στην Ευρώπη, και στην υφήλιο. Αν, για μια τόσο πλούσια οικονομία, όπως η Γερμανία, που ηγείται της ΕΕ, είναι τόσο απλό το θέμα της άρνησης καταβολής των χρεών της, τα οποία προέρχονται από την ναζιστική κατοχή, εύλογα ερωτάται γιατί να μην είναι το ίδιο και για το θύμα της, την Ελλάδα. Για να αποσοβηθεί, αν γίνεται, το 4ο Μνημόνιο.

*Πρ. Πρύτανης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Τα άρθρα που δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα του ΙΗΑ εκφράζουν αποκλειστικά τους συγγραφείς – μέλη του ΙΗΑ. Η ιστοσελίδα του ΙΗΑ δεν λογοκρίνει, ούτε επεμβαίνει σε άρθρα – κείμενα των μελών του ΙΗΑ.

Πηγή : <https://professors-phds.com/>